EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 18.7.2007
KOM(2007) 414 lõplik

KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Veepuuduse ja põua probleemi kohta Euroopa Liidus

{SEK(2007) 993}
{SEK(2007) 996}

KOMISJONI TEATIS
EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Veepuuduse ja põua probleemi kohta Euroopa Liidus

(EMPs kohaldatav tekst)

Piisava koguse kvaliteetse vee kättesaadavus on inimeste igapäevaeluks ja majandustegevuseks eluliselt vajalik. Veepuudusest ja põudadest on aga nüüdseks saanud suur probleem, ning kliima muutumise tõttu halveneb olukord tõenäoliselt veelgi. See on üleilmne mure, millest ei ole säästetud ka Euroopa Liitu.

Viimase kolmekümne aasta jooksul on põudade hulk ja intensiivsus Euroopa Liidus järsult kasvanud. Põudadest haaratud maa-alade ja nende tõttu kannatada saanud inimeste arv on ajavahemikul 1976–2006 suurenenud peaaegu 20 % võrra. 2003. aasta põud oli üks suuremaid – haaras üle kolmandiku ELi territooriumist ning põhjustas kannatusi enam kui 100 miljonile inimesele. Euroopa majandusele tekitatud kahju ulatus vähemalt 8,7 miljardi euroni. Viimase kolmekümne aasta põudade kogumaksumus ulatub 100 miljardi euroni. Sama perioodi jooksul kasvas aastas põhjustatud keskmine kulu neljakordseks[1].

Põua all peetakse silmas vee kättesaadavuse ajutist vähenemist näiteks sademete nappuse tõttu, veepuuduse all aga seda, et veenõudlus ületab jätkusuutlikke veevarusid. Tänaseks on vähemalt 11 % Euroopa rahvastikust ja 17 % tema territooriumist veepuudust tunda saanud. Hiljutised suundumused näitavad veepuuduse märkimisväärset laienemist kogu Euroopas.

Veepuudus ja põuad ei ole seega üksnes veemajandajate probleem. Nad avaldavad otsest mõju kodanikele ning vett kasutavatele ja sellest sõltuvatele majandusharudele nagu põllumajandus, turism, tööstus, energia ja transport. Näiteks hüdroenergia, süsinikdioksiidivaba energiaallikas, sõltub suuresti vee kättesaadavusest. Samuti mõjutavad veepuudus ja põuad laiemalt võttes kõiki loodusvarasid, sest nende kõrvalmõjuna saavad kahju bioloogiline mitmekesisus ja vee kvaliteet ning kasvab metsatulekahjude ja muldade vaesumise oht.

Tingimustes, kus on ette näha kliima muutumist hoolimata ELi suurtest pingutustest selle mõju leevendamiseks, on oodata nimetatud suundumuse jätkumist ja isegi olukorra halvenemist, nagu rõhutab komisjon oma hiljuti vastu võetud rohelises raamatus kliimamuutusega kohanemise kohta. Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma andmeil[2] kaasneb kliimamuutusega 1,1 kuni 3,2 miljardit inimest hõlmav veepuudus, kui temperatuur tõuseb 2–3° C võrra. Põuast haaratud maa-ala tõenäoliselt laieneb. Nende asjaolude tõttu on põuariski tõhusa ohjamise strateegia väljatöötamisest saanud ELi esmatähtis eesmärk.

---

1 http://ec.europa.eu/environment/water/pdf/1st_report.pdf
2 IPCC neljas hindamisaruanne, II töörühm, 6. aprill 2007.

Komisjon võttis 10. jaanuaril 2007 vastu energia- ja kliimapaketi, et juhatada Euroopa Liitu säästva, konkurentsivõimelise ja turvalise energiapoliitika suunas. Selle dokumendi üks keskseid teemasid on toimetulek energiaprobleemiga sel moel, et püüda esiteks energiat tõhusamalt kasutada ja alles siis hakata otsima alternatiive. Selline lähenemine kehtib ka veepuuduse ja põudade suhtes. Selleks, et veepuuduse ja põudade probleemi kontrolli alla saada, on esmatähtis alustada liikumist tõhusa veekasutusega ja veesäästliku majanduse poole. Vee säästmine tähendab ka energia säästmist, kuna veevõtt ning vee vedamine ja töötlemine on väga energiakulukad. Selles kontekstis on oluline paremini reguleerida veenõudlust. Vesi on samamoodi kui energia vajalik kogu inimtegevuseks, nii majanduslikuks kui ka sotsiaalseks. Seetõttu tuleb kaaluda mitmesuguseid põhimõttelisi valikuid.

Eespool kirjeldatud asjaolude taustal kujutab käesolev teatis endast komplekti Euroopa, liikmesriikide ja regionaalse tasandi võimalikke tegutsemissuundi veepuuduse ja põua mõju leevendamiseks kogu Euroopa Liidus. Komisjon jätkab pühendunult selle teema käsitlemist rahvusvahelisel tasandil, eelkõige kõrbestumise vastu võitlemist käsitleva ÜRO konventsiooni ja ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kaudu.

Käesolev teatis on ühtlasi vastuseks 2006. aasta juunis keskkonna nõukogus esitatud üleskutsele võtta meetmeid kaitseks veepuuduse ja põua vastu.

1. TAUSTA TUTVUSTUS

Tähelepanu tuleb pöörata järgmistele probleemidele:

- Esmatähtis on **edendada vee raamdirektiivi**[3], Euroopa Liidu veepoliitika lipulaeva, **täielikku rakendamist**, et vältida veevarude halba majandamist.

- Viimane johtub tihti **vähetõhusast veehinnapoliitikast**, mis tavaliselt ei kajasta kohalike veevarude tundlikkuse astet. Põhimõtet „kasutaja maksab" ei ole eriti rakendatud mujal kui üksnes joogiveega varustamise ja reovee puhastamise valdkonnas. Selle põhimõtte kasutuselevõtmine ELi tasandil lõpetaks vee tarbetu kulutamise või raiskamise ning tagaks vee jätkuva kättesaadavuse olulisteks kasutusviisideks kogu Euroopas, sealhulgas kõikides piiriülestes vesikondades. Teisisõnu ärgitaks see vett tõhusamalt kasutama.

[3] Direktiiv nr 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik.

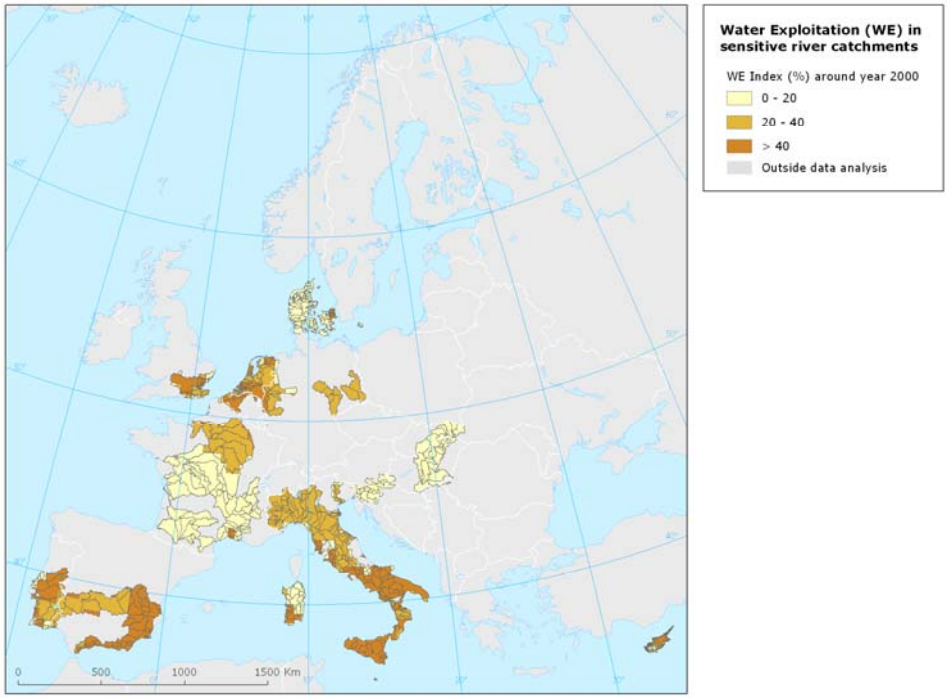

Veekasutus tundlikes vesikondades

Veekasutuse indeks (%) 2000. aasta paiku

0 – 20

20 – 40

> 40

Ei võetud andmete analüüsil arvesse

- **Maakasutuse planeerimine** on samuti üks peamisi veekasutuse mõjutegureid. Vee ebapiisav jagunemine majandusharude vahel viib veevajaduse ja olemasolevate veevarude vahelise tasakaalu kadumiseni. Poliitikaloomise mudeli muutmine ja asjakohasel tasandil maakasutuse planeerimise tõhustamine nõuab pragmaatilist suunamuutust.

- **Veesäästmise** valdkonnas on kogu Euroopal tohutult potentsiaali. Ebaefektiivse kasutuse tõttu raiskab Euroopa jätkuvalt vähemalt 20 %[4] kogu oma veest. Vee säästmine peab saama esmatähtsaks ning kasutada tuleb kõiki tõhusama veekasutuse võimalusi. Võimalikud lahendused **veepoliitika** vallas tuleks järjestada selgelt tähtsuse järjekorras. Veevarustuse täiendava infrastruktuuri loomise võimalust tuleks kaaluda siis, kui muud võimalused, nagu tõhus veehinnapoliitika ja kulutõhusad alternatiivid, on ammendatud. Veekasutusviisid tuleks samuti tähtsuse järgi järjestada – ilmselgelt peaks ühisveevarustus olema **esmane prioriteet**, et tagada piisav veega varustamine.

---

[4] Rahvusvahelise ja Euroopa keskkonnapoliitika instituudi "Ecologic" aruanne ELi veesäästupotentsiaali kohta, juuni 2007.

- Veealaste küsimuste edasine **lõimimine** veega seotud valdkondade poliitikasse on veesäästlike käitumistavade kasvatamiseks äärmiselt oluline. Lõimimisalased saavutused varieeruvad suuresti ELi, liikmesriikide ja regionaalsel tasandil. Üldjoontes võib neid nimetada ebaühtlasteks ja mõnel juhul on nende mõju veevarude kaitsele olnud isegi soovitule vastupidine.

- Lisaks peaksid veepuuduse ja põua suhtes võetavad poliitikameetmed täieliku efektiivsuse saavutamiseks põhinema **kõrgekvaliteedilistel teadmistel ja teabel** probleemi ulatuse ja ennustatavate suundumuste kohta. Olemasolevad Euroopa ja liikmesriikide hindamis- ja seireprogrammid ei ole lõimitud ega täielikud. Eeltingimuseks on seega teadmistelünkade täitmine ja andmete võrreldavuse tagamine kogu Euroopa Liidus. Selles kontekstis on teadusuuringutel täita märkimisväärne roll poliitiliste otsuste tegemist toetades ja teadmistega varustades.

2. PROBLEEMIKÄSITLUS: VEEPOLIITILISED VÕIMALUSED TULEVASTE MEETMETE VÕTMISEKS

Konsultatsioonidest sidusrühmadega ja käesoleva teatise jaoks tehtud asjakohasest mõjuhindamisest ilmnes, et võrreldes üksnes majanduslikel vahenditel või veevarustusel põhinevate alternatiividega, oleks erinevate tegutsemispõhimõtete kombinatsioonil põhinev lõimitud lähenemisviis veepuuduse ja põudade probleemi käsitlemisel kõige kohasem lähenemisviis.

Lähikuudel on vajalik põhjalikum majandus- ja õigusanalüüs, et täpsustada üksikasjalikult iga kaalutava võimaluse potentsiaali, teostatavust ja võimalikku ajakava. Enne võimalike meetmete kasutuselevõttu tuleks hinnata nende mõju.

2.1. Veele õiglase hinna määramine

Teema:

Komisjon edendab aktiivselt turupõhiste vahendite kasutamist keskkonna kontekstis, nagu on rõhutatud hiljuti vastuvõetud rohelises raamatus turupõhiste vahendite kohta[5]. Vee raamdirektiiviga kehtestatud õigusraamistik pakub rohkelt võimalusi selliste vahendite kasutamiseks nii veepuuduse kui põudade probleemi käsitlemisel. Hoolimata vee raamdirektiivi konkreetsetest nõuetest (artikkel 9) ei ole majanduslikke vahendeid seni liikmesriikides kuigi laialdaselt kasutusele võetud. Hästikujundatud hinnapoliitika aga võib osutuda täiesti ebaefektiivseks, kui ametivõimud ei registreeri ega isegi mõõda suurt osa veevõttu. Vee raamdirektiiv (artikkel 11) nõuab süstemaatilise kontrolli rakendamist veevõtmise üle.

---

[5] Roheline raamat. Turupõhised vahendid keskkonnapoliitikas ja sellega seotud valdkondades, KOM(2007) 140.

Edasised sammud

Liikmesriikide tasandil: aastaks 2010:

- Kehtestada vastavalt vee raamdirektiivi nõuetele vee hinnatariifid, mis põhinevad veekasutusviiside ja vee väärtuse püsival majandushindamisel, luues samas piisavad stiimulid veevarude tõhusaks kasutamiseks eri veekasutusviiside piisava osalusega veevarustusteenuste kulude kandmisel. Põhimõte „kasutaja maksab" peab muutuma reegliks sõltumata vee allikast. Sellest olenemata peaks kodumajapidamistele olema sõltumatult nende rahalistest võimalustest tagatud piisava veekoguse kättesaadavus.

- Tõhustada pingutusi kohustuslike mõõtmisprogrammide kasutuselevõtuks kõikides vett kasutavates sektorites.

- Laiemas mõttes tuleb tagada vee raamdirektiivi täielik rakendamine, et kindlustada või taastada jätkusuutlikke veevarusid.

Hea tava:

Prantsusmaal peavad veeniisutusseadmed olema varustatud veemõõtjaga juhul, kui nende veetarbimine ületab teatava piirväärtuse. Ajavahemikul 2000–2003 tõusis veemõõtjatega varustatud seadmete osakaal 54 %-lt 71 %-le ning selliste seadmetega kasteti 85 % kogu niisutatavast alast.

2.2. Veevarude ja veega seotud rahastamise tõhusam eraldamine

2.2.1. Maakasutuse parem planeerimine

Teema:

Mõnes vesikonnas võib toimunud majandusareng tuua kaasa tagasimineku veevarude kättesaadavuses. Erilist tähelepanu tuleb pöörata vesikondadele, mis juba kannatavad poolpüsiva veestressi või veepuuduse all. Praegune ELi poliitika on selliste vesikondade tundlikkust pigem veelgi suurendanud. Laialt on levinud näiteks tundlikes vesikondades turismikeskuste arendamine, mis on avaldanud kohalikele veevarudele märkimisväärset mõju. Põllumajandusel on samuti märkimisväärne mõju, eriti niisutamise tõttu. Jätkuv probleem on liigne veevõtmine, ka selle tõttu, et mõnes liikmesriigis on toetused ikka veel seotud toodanguga. Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) edukas reformimine ja eelkõige maaelu arendustoetus on juba aidanud olukorda parandada. ÜPP edaspidine kohendamine ja 2008. aasta „tervisekontroll" annavad võimaluse uurida, kuidas saaks veevarude teemat edaspidi vastavate ÜPP vahenditega lõimida. Selles kontekstis tuleks näiteks kaaluda, mil määral võiksid ÜPP ja 2008. aasta „tervisekontroll" soodustada toetuste täielikku lahtisidumist toodangust ning suurendada toetust maaelu arengukavadega hõlmatud veemajandusele. Tähtis on ka analüüsida biokütuste kasvava kasutuse mõju vee kättesaadavusele. Kogu toodangut, sealhulgas niisutatud aladelt saadav ja biomassi toodang, ning kogu majandustegevust tuleks kohandada vastavalt kohalikule kättesaadavale veekogusele. See on jätkusuutliku maakasutuse planeerimise võtmetingimus kogu Euroopas.

Edasised sammud

Euroopa tasandil:

- Säästva põllumajanduse tähtsuse kasv viimase kümne aasta jooksul annab veemajanduse jätkusuutlikkuse edasist arengut käsitlevatele poliitilistele debattidele hea aluspõhja. See muutub eriti oluliseks enne vesikondade majandamiskavade rakendamist 2010. aastal.

- Tuleb jätkata biokütuste arendamise ja vee kättesaadavuse vaheliste seoste hindamist.

Liikmesriikide tasandil:

- Tagada keskkonnamõju strateegilise hindamise direktiivi[6] tingimusteta rakendamine kõikides majandusharudes. Liikmesriikidel tuleb jätkuvalt tugevdada siseriiklikku menetluskorda ja tagada, et vastuvõetud otsused sisaldavad tingimus, mis suudavad piisavalt takistada igasugust keskkonnamõju.

- Ärgitada liikmesriike kindlaks määrama vesikondi, mis kannatavad poolpüsiva või püsiva veestressi või veepuuduse all.

- Kehtestada selliste vesikondade jaoks asjakohased eeskirjad, et taastada jätkusuutlik tasakaal. Vabatahtlikest süsteemidest võiks olla abi ning nende loomist tuleb soodustada. Kui väga tundlike alade tulemused ei parane, tuleks kehtestada täiendavad vee säästmise ja tõhusa veekasutuse meetmed. Kõik meetmed moodustavad lõpuks osa vee raamdirektiivi kavadest.

Hea tava:

Kõrbestumise vastu võitlemist käsitleva ÜRO konventsiooni raames on Kreeka võtnud vastu riikliku tegevusprogrammi, mis käsitleb erimeetmeid veenõudluse ja -varustuse vahelise tasakaalu taastamiseks.

2.2.2. Tõhusa veekasutuse rahastamine

Teema:

Tõhusa veekasutuse potentsiaali ei ole ELis täiel määral ära kasutatud. Isegi hulka kulutõhusaid meetmeid ei ole vahendite puudumise tõttu rakendatud.

Kliimamuutuse tagajärgede, eelkõige veepuuduse ja põudade probleemi käsitlemine on üks ELi regionaalpoliitika prioriteetidest ajavahemikul 2007–2013. Uues õigusraamistikus sätestatakse investeeringud veemajandusega seotud infrastruktuuridesse (varumine, jaotamine, puhastamine), puhtad ja tõhusa veekasutusega tehnoloogiad ning riskiennetusmeetmed.

Euroopa fondid ja riigiabi pakuvad selle küsimusega tegelemiseks märkimisväärseid võimalusi, kuid eelarve ei suuda siiski kõiki teemasid korralikult katta.

---

[6] Direktiiv 2001/42/EÜ, (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30).

Liikmesriikide prioriteedid võivad samuti olla soovitule vastupidise mõjuga, soodustades esimese võimalusena veevarustuse täiendava infrastruktuuri loomist, mis läheb vastuollu veepoliitiliste lahenduste tähtsuse järjekorraga ning vajadusega toetada esmajärjekorras vee säästmise ja tõhusa veekasutuse meetmeid. Jätkuvalt on oluline tagada, et raha eraldamise eeltingimuseks oleks erapooletu ja eelnevalt esitatud tõendusmaterjal veesäästu ja veetõhususe võimaluste täieliku kasutamise kohta, tõhus veehinna kujundamise poliitika ja vee mõõtmine, ühisveevärgi töö miinimumnõuded või projektikulude katmine asjaomaste veekasutajate poolt. Samuti tuleb riiklike toetusmeetmete rakendamisel pidada täielikult kinni riigiabi eeskirjadest, juhul kui neid kohaldatakse.

Edasised sammud

Euroopa Liidu tasandil:

- Täiendada vee infrastruktuuri alaseid ühenduse kehtivaid strateegilisi juhiseid ning määrata regionaal- ja maaelu arengu poliitika kontekstis kindlaks, kas enne veevarustuse täiendava infrastruktuuri või varustuse projektidele toetuse andmist oleks vajalik täiendada tõhusa veemajandusega seotud keskkonnaalaseid eeltingimusi.

- Uurida, kuidas võiks teiste valdkondade poliitika paremini ja täiendavalt osaleda tõhusas veemajanduses ning kasutada asjaomaseid rahalisi vahendeid selleks, et veekasutajad saaksid tõhusamalt osutada keskkonnateenuseid.

Liikmesriikide tasandil:

- Tagada ELi ja liikmesriikide rahaliste vahendite tõhus kasutamine veenõudluse reguleerimise parandamiseks eelkõige järgmiste meetmete abil: kohandusmeetmed, jätkusuutlik kasutustava, suurem veesääst, seiresüsteemid ja kohandatud riskijuhtimisvahendid.

- Töötada välja veetõhusate seadmete ja kasutustavade edendamise rahalisi stiimuleid tarbijatele ja tootjatele eelkõige veepuuduse all kannatavates piirkondades, võttes arvesse sotsiaalset tausta ja võimalikke regionaalseid erinevusi.

Hea tava:

Küpros on võtnud kaitsemeetmeid kodumajapidamiste tasandil, soosides musta vee (pesuvesi ja pesumasinate vesi) korduvkasutamist aiakastmisel ja WC-des, ning vähendanud sellega veetarbimist inimese kohta kuni 40 %. 2007. aastal katavad riiklikud toetused 75 % selle süsteemi kuludest.

Saksamaal on viiendik suurematest linnadest toetanud vihmavee kogumist enam kui 10 aastat. Eesmärgiks on aastaks 2010 varustada vihmaveega 15 % hoonetest.

2.3. Põuariski ohjamise parandamine

2.3.1. Põuaohjekavade väljatöötamine

Teema:

Pärast põudade arvu kasvu paari viimase aasta jooksul on mõned liikmesriigid läinud kriisiohjamiselt üle põuariski ohjamisele. Asjaomaste meetmete tulemusel valmivad tihtipeale komplekssed põuaohjekavad, mis hõlmavad veestressi all kannatavate alade kaardistamist, häiretasemeid, hoiatussüsteeme jms. Vee raamdirektiiv on piisaval määral paindlik, et võimaldada vastavate vesikondade jaoks välja töötada konkreetseid põuaohjekavasid.

Edasised sammud:

Euroopa tasandil:

Edendada põuariski ohjamise alase teabe ja heade tavade vahetamist. Määrata kindlaks metoodika põuakünnise määramiseks ja põua kaardistamiseks. 2008. aasta lõpuks töötada välja soovitused.

Liikmesriikide tasandil:

- Kehtestada vajadusel aastaks 2009 vee raamdirektiivi vesikondade majandamiskavade täienduseks konkreetsed põuaohjekavad kooskõlas vee raamdirektiivi artikli 13 lõikega 5.

Hea tava:

Hispaania ja Madalmaad on juba rakendanud põuariske käsitlevad riiklikud kavad.

Vee raamdirektiivi ühise rakendamisstrateegia osana loodud Euroopa eksperdivõrgustik tegeleb põuaohjekavade väljatöötamisega. Esimene sellealane õpikoda peeti Hispaania algatusel juunis 2007.

2.3.2. Põuavaatlussüsteemi ja varajase hoiatamise süsteemi väljatöötamine

Teema:

Komisjon töötab praegu välja Euroopa põuavaatlussüsteemi, mis laiendab sellealaseid teadmisi. Tõhusad hoiatussüsteemid on samuti riskiohjamise oluline mõõde. Seetõttu luuakse ka varajase hoiatamise süsteem, et parandada asjaomaste ametivõimude valmisolekut põua tulekuks. Süsteem lõimib kokku vastavad andmed ja teadusuuringute tulemused ning põua seire, avastamise ja ennustamise eri ruumiskaalades alates kohalikust ja regionaalsest tegevusest kuni kontinentaalse ülevaateni ELi tasandil, ning võimaldab samuti hinnata tulevasi sündmusi.

Edasised sammud:

Euroopa Liidu ja liikmesriikide tasandil:

- Aastaks 2012 töötada välja operatiivse Euroopa põuavaatlussüsteemi ja varajase hoiatamise süsteemi prototüübid ning kehtestada nende rakendamise menetlus.

Hea tava:

Kõrbestumise vastu võitlemist käsitleva ÜRO konventsiooni raames luuakse Sloveenias Kagu-Euroopa põuaohjekeskus, mis tegeleb põuaks valmistumise, põuaseire, põua ennustamise ja põua ohjamisega.

Teadusuuringute viienda raamprogrammi alusel on tehtud ettepanek luua Euroopa põuakeskus. See on virtuaalne teadmuskeskus, mis edendab teadlaste ja kasutajaühiskonna vahelist koostööd ja suutlikkuse tõstmist ning suurendab seega ühiskonna valmisolekut põuaks ja vastupanuvõimet põuale.

2.3.3. ELi solidaarsusfondi ja Euroopa kodanikukaitsemehhanismi kasutamise edasine optimeerimine

Teema:

Kuni tänapäevani ei ole mitmed raske põua all kannatanud liikmesriigid pöördunud abi saamiseks Euroopa Liidu solidaarsusfondi poole, samuti ei ole nad küsinud kodanikukaitse alast abi veega varustamiseks hädaolukorras.

Edasised sammud:

Euroopa Liidu tasandil:

- Rõhutada veel kord komisjoni valmidust tutvuda põhjalikult iga taotlusega, mille põua käes tõsiselt kannatanud liikmesriik **ELi solidaarsusfondilt** abi saamiseks on esitanud. Samas tuleb tagada, et abipalve ei ole vähetõhusa veemajanduse kaudne tulemus ning et on loodud asjaomased põuaohjekavad.

- Uurida, kas ELi solidaarsusfondi määrust tuleks nõuete ja toetuskõlblike meetmete määratluse osas muuta, et solidaarsusfond suudaks põuajuhtumitele paremini reageerida.

- **Kodanikukaitse mehhanism** kaalub kõiki võimalusi, et kaasata põuateemad tulevastesse iga-aastastesse tööprogrammidesse. Üks eesmärke on määrata kindlaks kõik abivõimalused raske põua puhul, mille tagajärjeks on näiteks metsatulekahju, ning seada sihiks kättesaadavate nappide ressursside kasutamine ja üksteise täiendamine parimal võimalikul viisil.

- Varajase hoiatamise süsteemide kodanikukaitse eksperdirühmal palutakse välja töötada lähenemisviis, et optimeerida põua eest varajase hoiatamise süsteemi kasutamist Euroopa ja liikmesriikide tasandil ning ette näha kõikvõimalikud ettevalmistavad kodanikukaitsemeetmed.

2.4. Veevarustuse täiendava infrastruktuuriga seotud kaalutlused

Teema:

Piirkondades, kus kõik ennetavad meetmed on rakendatud vastavalt veepoliitiliste lahenduste tähtsuse järjekorrale (vee säästmisest vee hinnapoliitika ja alternatiivsete lahendusteni) ning arvesse võttes kulude ja tulude mõõdet, ning kus nõudlus ikkagi ületab vee kättesaadavuse, võib veevarustuse täiendavat infrastruktuuri teatavatel tingimustel pidada võimalikuks alternatiiviks raske põua mõju leevendamisel.

On mitmeid võimalikke mooduseid veevarustuse täiendava infrastruktuuri loomiseks, näiteks nagu pinna- või põhjavee varumine, veeülekanne või alternatiivsete allikate kasutamine.

Uute veepaisude ja veeülekannete rajamise suhtes kohaldatakse ELi õigust. Veevoolu katkestamine või ülekanne muudab kahtlemata veekogude staatust, mis on reguleeritud konkreetsete ja rangete nõuetega. Lisaks sellele tekitavad suured projektid tihtipeale sotsiaalseid ja poliitilisi konflikte vett andvate ja seda vastu võtvate vesikondade vahel, mis võib kahtluse alla seada nende jätkusuutlikkuse.

Alternatiivseid võimalusi nagu magestamist või reovee korduskasutamist peetakse kogu Euroopas üha enam võimalikeks lahendusteks. Komisjoni iga lõplik seisukoht nende võimaluste kohta peab põhinema edasisel riski ja mõju hindamisel, võttes arvesse liikmesriikide ja regioonide konkreetseid bioloogilisi ja geograafilisi tingimusi.

Edasised sammud:

Euroopa Liidu tasandil:

- 2008. aasta lõpuks valmistada ette komisjoni hinnang kõikidele alternatiivsetele võimalustele.

Liikmesriikide tasandil:

- Tagada, et veevarustuse iga täiendava infrastruktuurirajatisega, näiteks paisu või veemagestamistehasega seotud kahjulik mõju võetakse keskkonnahinnangu andmisel arvesse. Kliimamuutuse võimaliku tagajärjena eeldatavaid muutusi ja Euroopa energiapoliitika raames saavutatavaid eesmärke tuleb täiel määral arvesse võtta, et vältida igasugust kokkusobimatust nendega.

Hea tava:

Teadusuuringute projektid MEDINA[7] ja MEDESOL[8] (teadusuuringute kuues raamprogramm) on praegu poolel teel, et vee magestamisel vähendada soola hulka ja energia tarbimist.

---

[7] MEDINA: *Membrane based desalination: an integrated approach* (membraanipõhine magestamine, terviklik lähenemisviis).

[8] MEDESOL: *Seawater desalination by innovative solar-powered membrane distillation system* (merevee magestamine uuendusliku päikeseenergial töötava membraandestilleerimissüsteemi abil).

2.5. Veetõhusate tehnoloogiate ja kasutustavade edendamine

Teema:

Kõikidel majandusharudel tuleb jätkata veetõhusate tehnoloogiate ja kasutustavade väljatöötamist. Kogu Euroopas võiks veekasutuse tõhusust veel märkimisväärselt parandada. Mõnes piirkonnas võiks hoonetes tarbitava vee mahust kuni 30 % kokku hoida[9]. Mõnes linnas lekib ühisveevärk enam kui 50 %. Samasugust veeraiskamist on täheldatud niisutusvõrkudes. Lisaks paremale tehnoloogiale on veemajandustavade ajakohastamine vajalik vahend kõikides sektorites, kus kasutatakse tohutuid veekoguseid (nt põllumajandus, tootmine või turism).

Edasised sammud

Euroopa Liidu tasandil:

- Kaaluda standardite väljatöötamist selliste veekasutusseadmete jaoks nagu niisutussüsteemid ja muud põllumajanduslikud energial töötavad seadmed.

- Kaaluda selliste õigusaktide väljatöötamist, mis hõlmaksid energiata töötavaid tooteid, sealhulgas veekasutusseadmeid (kraanid, dušipihustid, WC-d).

- Olelustsükli hindamise ja toodete keskkonnadeklaratsiooni harmoneerimisel lisada ehitiste tulemuslikkuse standarditele veetõhususe kriteerium.

- Kaaluda uue, ehitiste energiatõhususe direktiivile[10] sarnase direktiivi väljatöötamist, mis käsitleks ehitiste veetõhusust. See peaks hõlmama kraane, dušše ja WC-sid, vihmavee kogumist ja musta vee korduskasutamist.

- Kaaluda veekasutuse tulemuslikkuse näitaja kehtestamist, kui komisjon vaatab läbi EMASi määruse. Astuda järgmistel aastatel samme Euroopa institutsioonide hoonete võimaliku järkjärgulise sertifitseerimise suunas.

- Edendada teadusuuringuid, mille teemaks on majandustegevuse kohandamine veepuuduse ja põudade tõttu, veetõhusus ja otsuste tegemise vahendid.

Liikmesriikide tasandil:

- Soodustada uute ehitiste ja riiklike või eraveevõrkude suhtes siduvate tulemusnäitajate kehtestamist koos trahvisüsteemiga ülemäärase lekkimise puhuks.

Euroopa Liidu ja liikmesriikide tasandil:

- Saavutada vabatahtlikud kokkulepped kõikide vett kasutavate majandusharudega (ehitajad, kinnisvarahaldurid, tootjad, turismitöötajad, põllumehed, kohalikud omavalitsused), et töötada välja veesõbralikumaid tooteid, ehitisi, võrgustikke ja kasutustavasid.

---

9 Ecologic, juuni 2007.

10 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2002/91/EÜ, 16. detsember 2002, ehitiste energiatõhususe kohta.

Hea tava:

Hispaanias on mitmes linnas käivitatud ennetavad veesäästuprogrammid, mis on andnud häid tulemusi. 1997. aastal käivitas Saragossa kompleksse programmi, mis põhines ajakohastatud veeseadmetel ja -aparaatidel, mõõtmise kasutuselevõtmisel ja üldsuse teadlikkuse tõstmisel. Programmi rakendamise tulemusel säästeti aastas 1,2 miljardit liitrit vett ning muututi kogu Hispaania kõige väiksema veetarbimisega linnaks (96 l elaniku kohta päevas).

2.6. Veesäästlike käitumistavade kasvatamine Euroopas

Teema:

Vastutustundlike, vett säästvate ja tõhusalt kasutavate käitumistavade väljakujundamine nõuab aktiivset teadlikkuse tõstmise poliitikat, mis haaraks kõik veesektoris osalejaid. Teave, haridus ja koolitus on esmased valdkonnad, kus tuleb tegutseda.

Kasvab tarbijate soov saada teada, kuidas kasutatakse vett tööstuslikes, põllumajanduslikes või toidu tootmise protsessides. Märgistus pakendil on tõhus viis üldsusele veetõhususe ja jätkusuutlike veemajandustavade kohta sihipärase teabe jagamiseks. Tuleks edendada veel tõhusamate seadmete või veesõbralike toodete turustamist.

Tuleks soodustada kvaliteedi- ja sertifitseerimissüsteemides osalevate ettevõtjate tõestatud tõhusal veekasutusel põhinevat enesereklaami, mis on kooskõlas ettevõtete sotsiaalse vastutuse põhimõttega.

Edasised sammud

Euroopa Liidu tasandil:

- Koostöös Euroopa ettevõtete sotsiaalse vastutuse liiduga uurida võimalust käivitada liidu algatus tõhusa veekasutuse alal.
- Edendada veemajanduse eeskirjade kaasamist olemasolevatesse ja tulevastesse kvaliteedi- ja sertifitseerimissüsteemidesse.
- Uurida praeguste Euroopa Liidu märgistussüsteemide asjakohase laiendamise võimalust, et teha reklaami veetõhusatele seadmetele ja veesõbralikele toodetele.

Liikmesriikide tasandil:

- Soodustada jätkuvalt veevarude teemat käsitlevate haridusprogrammide, nõuandeteenuste, heade tavade vahetamise ning laialdaste sihtotstarbeliste teavituskampaaniate väljatöötamist.

Hea tava:

2006. aasta suvel käivitati Prantsusmaal riiklik kampaania „Kas vett jätkub kõigile?”. Kampaania koosnes tele- ja raadiolõikudest, kus ärgitati igaüht vett säästma oma võimaluste kohaselt. Üldsuse arvates jõudis sõnum pärale: 88 % protsenti küsitletutest ütles, et püüab vett säästa.

2.7. Parandada teadmisi ja andmete kogumist

2.7.1. Veepuuduse ja põua teabesüsteem kõikjal Euroopas

Teema:

Usaldusväärne teave veepuuduse ja põua ulatuse ja mõju kohta on vältimatu tingimus iga tasandi otsuste tegemisel. Andmete pidevuse tagamiseks Euroopa Liidu tasandil on vajalikud ühtsed definitsioonid. Hiljaaegu avaldatud Euroopa veeteabesüsteem (WISE)[11] pakub ideaalset platvormi sellise teabe lõimimiseks ja levitamiseks.

Edasised sammud

- Esitada igal aastal Euroopa hinnang, mis põhineb kokkulepitud näitajatel ja liikmesriikide ning sidusrühmade poolt komisjonile või Euroopa Keskkonnaagentuurile esitatud aastasel teabel.

- Kasutada täiel määral ära ülemaailmse keskkonna- ja turvaseire (GMES) teenuseid kosmosepõhiste andmete ja seirevahendite pakkumisel, et toetada veepoliitikat, maakasutuse planeerimist ning paremaid niisutustavasid.

2.7.2. Teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise võimalused

Teema:

Euroopa Liidu ja liikmesriikide vaheliste teadusuuringute toetamine ning koordineerimine ja nende tulemuste levitamine tagab optimaalse koostöö teadlaste ja ühiskonna, sealhulgas praktikute ja otsustajate vahel. Tuleks koordineerida LIFE+ ja Euroopa naabruspoliitika ja partnerluse rahastamisvahendi (ENPI) piiriüleseid programme, mis käsitlevad veepuuduse ja põua ohjamist. Tuleb püüelda poliitika ja teaduse sünergia poole.

Edasised sammud

- Levitada veepuuduse ja põua teemat käsitlevate teadusuuringute tulemusi ning lihtsustada nende kasutamist ja neist kasu saamist.

- Ühenduse teadusuuringute seitsmendas raamprogrammis pakutavate võimaluste raames kasutada, soodustada ja ergutada veepuudust ja põuda käsitlevate teadusuuringute ja tehnoloogia alast tegevust, sealhulgas koostöövõrgustike loomist. Kõnealuste uuringute tulemused võivad töösse rakenduda ja poliitikasse lõimuda juba 2009. aastal.

---

[11] http://water.europa.eu

3. JÄRELDUSED

Veepuuduse ja põua probleemi tuleb käsitleda olulise keskkonnaküsimusena ning samuti ka Euroopa jätkusuutliku majanduskasvu eeltingimusena. Olukorras, kus Euroopa Liit soovib oma majandust taas elavdada ja värskendada ning jätkata kliimamuutuse ohjeldamise juhtimist, võib efektiivsest veetõhususe strateegiast palju kasu olla.

Käesolevas teatises esitatakse esimene komplekt võimalikke tegutsemissuundi eesmärgiga algatada laiaulatuslikke arutelusid selle üle, kuidas kohaneda veepuuduse ja põuaga – need on kaks nähtust, mille tähtsus kliimamuutuste kontekstis üha suureneb. Käesolevas teatises esitatud võimalused peaksid hakkama vilja kandma juba lähiajal. Komisjoni arvates tuleb seega teha veel palju tööd selle nimel, et neid meetmeid ELi tasandil kiiresti rakendada. Selles mõttes on tähtis arvestada rolliga, mida kaasaegsete teadusuuringute tulemused võivad poliitiliste otsuste tegemisel mängida. Komisjon vaatab läbi edusammud valitud tegutsemispõhimõtete rakendamisel ning esitab nende põhjal aruande nõukogule ja Euroopa Parlamendile. Aruanne esitatakse 2008. aastal toimuva sidusrühmade foorumi raames.

Käesoleva teatise üle ministrite nõukogus (algab mitteametliku keskkonnanõukoguga 1. septembril 2007) ja Euroopa Parlamendis peetavate arutelude valguses ning eespool nimetatud aruande tulemuste põhjal kaalutleb komisjon lähiaastatel järelinitsiatiivide ja järelmeetmete võtmist.